

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การทำแท่งปลุกจากผักตบชวา

MAKING BLOCK FROM WATERHYACINTH

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร-การผลิตพืช

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ

ปีการศึกษา 2545

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การทำแท่งปลูกจากผักตบชวา

MAKING BLOCK FROM WATERHYACINTH

โดย

นาย วัฒนชัย ชุมศรี

เลขที่.....
เลขทะเบียน..... 49785
วัน, เดือน, ปี..... 1 ส.ค. 2547

b.....
i.....

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร - การผลิตพืช

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ

ปีการศึกษา 2545

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อปัญหาพิเศษ
ปีการศึกษา 2545

ชื่อเรื่อง	การทำแท่งปลุกจากผักตบชวา MAKING BLOCK FROM WATERHYACINTH.
ชื่อ-สกุล	นายวัฒน์ชัย ชุมศรี
สาขาวิชา	เทคโนโลยีการเกษตร – การผลิตพืช ภาควิชา วิศวกรรมเกษตร
คณะ	วิศวกรรมอุตสาหการ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ศศิธร จารุสมบัติ

บทคัดย่อ

ในการทำปัญหาพิเศษเรื่อง การทำแท่งปลุกจากผักตบชวา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ผลิตแท่งปลุกจากผักตบชวาที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง มีต้นทุนในการผลิตต่ำ เพื่อเป็นทางเลือกแทนแท่งปลุกที่ทำด้วยวัสดุอื่น ๆ และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมด้วยการนำเอาวัชพืชที่เป็นโทษมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และยังช่วยลดปัญหาที่เกิดจากผักตบชวาให้มีจำนวนลดน้อยลง โดยได้ทำการกำหนดวิธีการทำแท่งปลุก 2 วิธีการ แล้วนำไปปลุกพืชมต่างเป็นระยะเวลา 30 วัน โดยสังเกตการยืดเกาะของรากและการเจริญเติบโตโดยทั่วไป ซึ่งการดำเนินงานมีดังนี้

แท่งปลุกจากผักตบชวาที่ผ่าซีกและไม่ผ่าซีกเมื่อทำการรดน้ำ ปรากฏว่าแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวาผ่าซีกสามารถดูดซึมน้ำได้ดีและเร็วกว่าแท่งปลุกจากผักตบชวาไม่ผ่าซีก สีของแท่งปลุกทั้ง 2 แบบไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก

เมื่อนำแท่งปลุกจากผักตบชวาทั้งสองแบบมาทำการปลุกต้นพืชมต่าง เมื่ออายุได้ 10 วัน ต้นพืชมต่างมีการเจริญเติบโตเพียงเล็กน้อย ส่วนรากยังไม่สามารถมองเห็นการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อสังเกตดูจะเห็นว่าแท่งปลุกจะไม่ค่อยเก็บความชื้น จะระเหยน้ำได้เร็ว ทั้งแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวาผ่าซีกและไม่ผ่าซีก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่ออายุได้ 20 วัน ต้นพลูด่างมีการเจริญเติบโตโดยการแตกใบอ่อนแต่ยังไม่คลี่ออก ส่วนรากมีการเจริญเติบโตแต่ไม่ยึดติดกับแ่งปลูก การเก็บความชื้นของแ่งปลูกก็ไม่ดีทั้ง 2 แบบ

เมื่ออายุ 30 วัน ต้นพลูด่างเจริญเติบโตรวดเร็วขึ้น โดยคลี่ใบออก และแตกยอดอ่อนออกมาใหม่อีกหนึ่งชุด ส่วนรากก็มีการงอกยาวขึ้นแต่ยังไม่มีการยึดเกาะติดกับแ่งปลูก การเก็บความชื้นไม่ดีทั้ง 2 แบบ

ข้อเสนอแนะในการทำแ่งปลูกจากผักตบชวามีดังนี้คือ การทำแ่งปลูกจากผักตบชวามีข้อเสียคือผักตบชวาไม่สามารถเก็บความชื้นไว้ได้นานเหมือนกับกาบมะพร้าว ดังนั้นกาบมะพร้าวจึงมีความเหมาะสมกว่า การปลูกควรที่จะปลูกพลูด่างหรือไม้เลื้อยที่ต้องการลงในกระถางที่มีเครื่องปลูกที่สามารถเก็บความชื้นได้ดี แล้วค่อยใช้แ่งปลูกจากผักตบชวาเป็นหลักให้ต้นไม้ยึดเกาะ และการใช้แ่งปลูกจากผักตบชวาควรมีการรดน้ำบ่อย ๆ เพื่อให้แ่งปลูกมีความชื้นสม่ำเสมอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำปัญหาพิเศษเรื่อง การทำแท่งปลุกจากผักตบชวาในครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณ อาจารย์ศศิธร จารุสมบัติ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาในการทำปัญหาพิเศษที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้คำแนะนำและติดตามแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการทำปัญหาพิเศษ

ขอขอบคุณวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรีที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำปัญหาพิเศษตลอดถึงอาจารย์ วินัย สุทธิสาร และอาจารย์ สุเทพ สุทธิผล อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ ที่ให้ความหมายของแท่งปลุก

ขอบใจเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้จนเสร็จสิ้น

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่ได้เป็นกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ในการศึกษาและจัดทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้

วัฒน์ชัย ชุมศรี

มีนาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อปัญหาพิเศษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตของปัญหา	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
2 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	3
2.1 ผักตบชวา	3
2.1.1 ถิ่นกำเนิด	4
2.1.2 ลักษณะทั่วไป	4
2.1.3 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	4
2.1.4 การแพร่พันธุ์	4
2.1.5 การขยายพันธุ์	5
2.1.6 ความเสียหายที่เกิดจากผักตบชวา	6
2.1.7 ประโยชน์ของผักตบชวา	6
2.2 ใผ่	9
2.2.1 ลักษณะทั่วไป	9
2.2.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	10
2.2.3 การใช้ประโยชน์	15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 พลุต่าง	16
2.3.1 ลักษณะทั่วไป	17
2.3.2 การขยายพันธุ์	17
2.3.3 การใช้ประโยชน์	17
2.4 แท่งปลุก	17
3 วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ	18
3.1 วัสดุอุปกรณ์	18
3.1.1 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำแท่งปลุก	18
3.1.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำปัญหาพิเศษ	18
3.2 วิธีการดำเนินงาน	18
3.3 สถานที่ใช้ในการทดลอง	23
3.4 ระยะเวลาในการดำเนินงาน	23
4 ผลการดำเนินงานและวิจารณ์	24
4.1 ผลการดำเนินงาน	24
4.1.1 การทดลองใช้แท่งปลุกจากผักตบชวา	24
4.1.2 ลักษณะของแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวา	24
4.1.3 ความแตกต่างของแท่งปลุกเมื่อนำมาปลุกพลูต่าง	24
4.2 วิจารณ์	26
4.2.1 ลักษณะของแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวา	26
4.2.2 ความแตกต่างของแท่งปลุกเมื่อนำมาปลุกพลูต่าง	26
5 สรุปและข้อเสนอแนะ	27
5.1 สรุปผลการดำเนินงาน	27
5.2 ข้อเสนอแนะ	27
บรรณานุกรม	28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่

1 คุณค่าทางอาหารของปุยหมักจากผักตบชวา

หน้า

7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การเก็บผักตบชวา	19
2 กองผักตบชวาที่ผ่าซีกแล้วกับยังไม่ผ่าซีก	20
3 การเตรียมไม้ไผ่	20
4 การเตรียมผักตบชวาที่แห้งแล้วมาผูกเป็นมัด	21
5 การนำผักตบชวามาผูกติดกับไม้ไผ่แบบผ่าซีก	22
6 การนำผักตบชวามาผูกติดกับไม้ไผ่แบบไม่ผ่าซีก	22
7 ระยะการปลูก 20 วัน	25
8 ระยะการปลูก 30 วัน	25

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ผักตบชวาที่เราพบเห็นในประเทศไทยในตอนนี้นับว่าสร้างปัญหาให้กับแม่น้ำลำคลองโดยเฉพาะทางด้านคมนาคม ซึ่งผักตบชวาถูกจัดให้เป็นวัชพืชร้ายแรงหนึ่งในสิบอันดับของประเทศไทย (พรชัย เหลืองอาภาพงศ์, 2540:13) นอกจากนี้จะมีปัญหาทางด้านคมนาคมทางน้ำ แหล่งน้ำตื้นเขิน จุน้ำได้น้อยลง อุดตันท่อ และทำให้น้ำระเหยมากกว่าปกติไม่ต่ำกว่า 3 เท่า (สมาคมวิทยาการวัชพืชแห่งประเทศไทย, 2527:243) ผักตบชวายังเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์และหลบซ่อนของแมลงและสัตว์ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น ตั๊กแตน งู ยุง สัตว์มีพิษอื่น ๆ และยังเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค (ปัญญา โพธิ์จิวติรัตน์, 2533:9) ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นได้ง่ายเนื่องจากผักตบชวาสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วซึ่งเราสามารถพบได้ตามห้วย หนอง คลอง บึงโดยทั่วไป

จากโทษและปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้มีคนหลายคนได้พยายามนำเอาผักตบชวามาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การนำเอาผักตบชวามาบำบัดน้ำเสีย นำมาทำตะกร้า กระเป๋า รองเท้า หมวก ของชำร่วย และทางการเกษตรสามารถใช้เป็นวัสดุในการเพาะเห็ดใช้ทำปุ๋ยหมักซึ่งในผักตบชวามีโปแตสเซียมสูงกว่าปุ๋ยคอกถึงสองเท่า (เกลียวพันธุ์ สุวรรณรักษ์, 2530:10) และปัจจุบันยังมีการนำเอาผักตบชวามาทำแท่งเชื้อเพลิงชีวเพื่อทดแทนฟืน – ถ่าน (Green Fuel Briquette) ได้

นอกจากผักตบชวาจะนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ผักตบชวาก็ยังสามารถใช้เป็นส่วนผสมในการทำแท่งเพาะชำกล้าไม้ได้อีกด้วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ซึ่งผักตบชวามีคุณสมบัติที่ดูดซับน้ำได้ดี ดังนั้นผู้จัดทำปัญหาพิเศษจึงคิดที่นำผักตบชวามาทำเป็นแท่งสำหรับปลูกไม้ประดับต่าง ๆ เช่น พลับบู่หรือฟีโล-เดนดรอน เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกแทนแท่งปลูกที่ทำด้วยวัสดุอื่น ๆ เช่น ขุยมะพร้าวที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และในขณะเดียวกันก็ยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมด้วยการนำเอาวัชพืชที่เป็นโทษมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และยังช่วยลดปัญหาอันเนื่องมาจากผักตบชวาให้มีจำนวนน้อยลงไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำแท่งปลุกจากผักตบชวา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการปลุกพืชโดยใช้แท่งปลุกจากผักตบชวาแห้งผ่าซีกและผักตบชวาแห้งไม่ผ่าซีกเพื่อให้ได้แท่งปลุกที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การปลุกพืช

1.3 ขอบเขตของปัญหา

การทำปัญหาพิเศษเรื่องการทำแท่งปลุกจากผักตบชวาผ่าซีกและผักตบชวาไม่ผ่าซีกในครั้งนี้ โดยทำแท่งปลุกทรงกระบอกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้ว มีความยาวของแท่งปลุกรวมไม้ไผ่ด้วย 1 เมตร ความยาวของส่วนแท่งปลุกที่เป็นผักตบชวา 75 เซนติเมตร แล้วนำไปปลุกพลูต่างเพื่อเปรียบเทียบผลการเจริญเติบโตของต้นพลูต่างบนแท่งปลุกแบบผ่าซีกและไม่ผ่าซีก สังเกตการเจริญเติบโตทุกวันเป็นระยะเวลา 30 วัน โดยสังเกตการยืดเกาะของรากและการเจริญเติบโตโดยทั่วไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แท่งปลุกจากผักตบชวาที่ใช้ประโยชน์ได้จริง
2. สามารถนำผักตบชวาที่เป็นวัชพืชที่เป็นโทษมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น
3. เป็นทางเลือกในการใช้แท่งเพาะปลุกจากผักตบชวาแทนวัสดุอื่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผักตบชวาจัดเป็นวัชพืชน้ำที่ทำความเสียหายให้กับแม่น้ำลำคลอง การคมนาคมทางน้ำ ตลอดจนการทำประมง ซึ่งประเทศไทยได้จัดอันดับให้ผักตบชวาจัดอยู่ในสิบวัชพืชร้ายแรง ตลอดหนึ่งศตวรรษที่พืชชนิดนี้แพร่กระจายในประเทศต่าง ๆ ในเขตร้อนและกึ่งร้อนทั่วโลก ไม่มีที่ใด ที่สามารถที่จะเอาชนะพืชชนิดนี้ได้เลย แม้มนุษย์พยายามที่จะกำจัดผักตบชวาแต่ทว่า ผักตบชวาก็ยังดำรงชีพอยู่ได้ เพราะว่าผักตบชวาสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว และยังสามารถเจริญเติบโตได้ทุกสภาพน้ำทั้งน้ำสกปรกและน้ำสะอาด pH. ที่กว้างคือประมาณ 4 – 10 เลยทีเดียว ใบของผักตบชวาสามารถที่จะกางรับแสงได้และใบยังช่วยพยุงลำต้นให้ลอยตามกระแสน้ำได้ แต่ถ้าหากว่าน้ำแห้งผักตบชวาก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพน้ำแห้งได้ดีโดยการหยั่งรากลงไปใตโคลน และจากต้นที่เคยใหญ่โตก็จะปรับสภาพให้เล็กลงเป็นต้นแคระมีก้านใบสั้นเพียง 1 – 2 เซนติเมตร ซึ่งโดยปกติขณะที่น้ำสมบูรณ์จะยาวถึง 90 เซนติเมตรเลยทีเดียว จึงเห็นได้ว่า ผักตบชวาก่อให้เกิดปัญหาแก่มนุษย์มากมาย และแนวทางในการกำจัดก็ยากเต็มที จึงทำให้เกิดความคิดที่จะเอาพืชที่เป็นปัญหาอย่างมากตัวนี้มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์เพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดจากผักตบชวา และกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน

2.1 ผักตบชวา

ผักตบชวา เป็นพืชที่คนทั่วไปรู้จักในนามของวัชพืชน้ำที่สร้างปัญหามากมาย (ประยงค์ อัครจักร, 2540 : 15)

ชื่ออื่น ๆ : ผักตบชวา ผักตบปอง (ภาคกลาง) ผักปอด ผักบอง ผักสวะ (ภาคกลาง สุพรรณบุรี) ผักบ่ง (นครราชสีมา) ผักตบ (ภาคเหนือ) บัวลอย (พะเยา)

ชื่อสามัญ : Waterhyacinth, Java weed.

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Eichornia crassipes. (Mart.) Solms

วงศ์ : Pontederiaceae.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1 ถิ่นกำเนิด

ผักตบชวาเป็นพืชพื้นเมืองของทวีปอเมริกาใต้ พบในปี พ.ศ. 2367 โดยนายแพทย์ชาวเยอรมัน ชื่อ Karl Von Martius โดยในทวีปอเมริกาใต้ไม่มีปัญหาการแพร่ระบาดเพราะในทวีปอเมริกาใต้มีศัตรูธรรมชาติ เช่น แมลง โรค แต่เมื่อนำมาจากแหล่งกำเนิดผักตบชวาก็จะเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็วและถึงขั้นการก่อกองปัญหาต่าง ๆ ได้

2.1.2 ลักษณะทั่วไป

ลำต้นของผักตบชวาจะลอยอยู่เหนือน้ำแต่รากจะจมอยู่ใต้ผิวน้ำโผล่ให้เห็นเฉพาะส่วนของก้านใบ แผ่นใบคล้ายรูปหัวใจเป็นมันหนา ก้านใบพองออกตรงช่องกลาง ภายในมีลักษณะเป็นรูพรุนช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำอยู่ได้

2.1.3 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ผักตบชวาเป็นพืชที่ขึ้นน้ำใบเลี้ยงเดี่ยวประเภทข้ามปี มีลักษณะดังนี้

ใบ มีใบเดี่ยว (simple leaf) ที่มีแผ่นใบ (blade) รูปร่างต่างกัน เช่น คล้ายรูปไต และรูปหัวใจ ใบของผักตบชวาถูกพยุงให้ชูขึ้นเหนือน้ำโดยก้านใบจะทำให้การสังเคราะห์แสงของใบมีประสิทธิภาพ ดีขึ้น

ราก เป็นระบบรากฝอย (fibrous root system) จมอยู่ใต้ผิวน้ำและไม่มีรากขนอ่อน (root hair) ที่ปลายราก แต่บางครั้งอาจพบในรากที่มีอายุมาก ๆ ความยาวของรากฝอยแตกต่างกันตั้งแต่ 10 – 90 เซนติเมตร ระบบรากมีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารต่าง ๆ ในน้ำไปเลี้ยงลำต้นได้อย่างดีเยี่ยม

ดอก ดอกเป็นดอกช่อ (Inflorescence) ดอกย่อยแต่ละดอกมีสีฟ้าแต้มเหลือง ไม่มีก้านช่อดอก ดอกย่อย (spikelet) ประกอบด้วยกลีบดอก 6 กลีบ เกสรตัวผู้ 6 อัน และมีรังไข่ (ovary) ชนิดที่อยู่เหนือส่วนอื่น ๆ ของดอก (superior ovary) 1 อัน ตอนที่ดอกยังไม่บานจะถูกหุ้มด้วยใบธง (flag leaf) และเมื่อดอกโผล่ออกมาพ้นใบธงก็จะบานทันทีที่จะผสมเกสรภายในระยะเวลาเพียง 1 วัน การผสมเกสรโดยแมลง ลม หรือผสมตัวเองตามธรรมชาติ และก้านดอกจะโค้งลงสู่แม่น้ำ ทำให้กระเปาะหลุดลอยจากก้านดอก ภายในกระเปาะมีเมล็ดอยู่มากมายบางส่วนจมอยู่ในดินบางส่วนลอยตามกระแสน้ำ พอกระเปาะแตกเมล็ดผักตบชวาก็จะแพร่พันธุ์ต่อไป

2.1.4 การแพร่พันธุ์

ปัจจุบันการแพร่พันธุ์ของผักตบชวาเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เรามักรู้จักผักตบชวาในฐานะของวัชพืชที่ก่อกองปัญหาและต้องกำจัดให้หมดไป ที่เป็นอย่างนี้ก็

เพราะว่าผักตบชวาก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านระบบนิเวศวิทยาและด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในเขตร้อน สำหรับประเทศไทยนั้นผักตบชวาได้เข้ามาในปี พ.ศ. 2444 โดยครั้งนั้นเจ้านายฝ่ายในตามเสด็จประพาสที่ประเทศอินโดนีเซีย ได้เห็นพืชชนิดนี้ออกดอกสวยงามทั่วไป จึงเห็นว่าดอกผักตบชวามีความสวยงามสามารถใช้ประดับสระน้ำได้ดีจึงได้แยกต้นกลับมาปลูกในประเทศไทยและใส่อ่างดินเลี้ยงไว้หน้าสนามวังสระปทุม และเพิ่มจำนวนมากขึ้น จนกระทั่งน้ำท่วมวังสระปทุมทำให้ ผักตบชวาล่องลอยกระจายไปตามแม่น้ำลำคลองทั่วไปและ แพร่ระบาดรุนแรงในพื้นที่ทางตอนใต้ของแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แม่กลอง และบางปะกง กระทั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้พระราชบัญญัติสำหรับผักตบชวา พ.ศ. 2456 ออกใช้เนื่องจากพันธุ์ไม้ชนิดนี้ประกอบด้วยโทษ เพราะเจริญงอกงามได้อย่างรวดเร็วจนเป็นอันตรายต่อการเกษตรกรรมและการคมนาคมทางน้ำ พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคนไทยที่ต้องช่วยกันกำจัดผักตบชวาให้หมดไป และหากละเว้นไม่ปฏิบัติก็จะมีกำหนดบทลงโทษสถานเบาเช่น ผู้ใดเอาผักตบชวาทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง ห้วยหนองใด ๆ ก็ดีผู้นั้นมีความผิดฐานลหุโทษต้องระวางโทษปรับครั้งละไม่เกิน 100 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และรัฐได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหามาถึงขั้นตราเป็นพระราชบัญญัติ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่มีผลในการควบคุมผักตบชวาเท่าใดนักเนื่องจากผักตบชวามีคุณสมบัติพิเศษคือการแพร่ขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว (ประยงค์ อัมฉจักร, 2540:18-19) กรมชลประทานตั้งแผนกำจัดผักตบชวามาตั้งแต่ พ.ศ. 2484 ทำหน้าที่กำจัดผักตบชวาโดยเฉพาะ โดยกรมชลประทานต้องจ่ายงบประมาณถึงปีละ 6 ล้านบาท เฉพาะงานควบคุมและกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำชลประทานทั่วประเทศ (สมาคมวิทยาการวัชพืชแห่งประเทศไทย, 2527:244)

2.1.5 การขยายพันธุ์

การขยายพันธุ์ของผักตบชวามี 2 วิธีดังนี้ (สุทธิพิศ ชนะเสนีย์, 2544:55)

1. การแตกหน่อ หรือเรียกว่าการสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ

ผักตบชวาจะขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วโดยการแตกหน่อหรือไหลจากต้นเล็ก ๆ 1 ต้นขยายพันธุ์ได้ถึง 77 ต้น ภายในเวลา 42 วัน และโตเต็มที่ในเวลาประมาณ 105 วัน มีความสามารถดูดพลังงานจากแสงอาทิตย์มาใช้สร้างสารอินทรีย์โดยกระบวนการสังเคราะห์แสงได้ดีมาก ผักตบชวาสามารถสร้างอินทรีย์สารได้สูงถึง 20 กรัมต่อวันต่อตารางเมตร พบว่าในขณะที่กำลังเจริญเติบโตได้ 30 วันผักตบชวาจะมีไนโตรเจนสูง 2.51 % ฟอสฟอรัส 0.4 % และโปแทสเซียม 6.95 % ของน้ำหนักแห้ง ดังนั้นจึงเหมาะที่จะนำไปใช้เป็นปุ๋ยที่มีแร่ธาตุทั้ง 3 ชนิดมาก นอกจากนี้ผักตบชวายังสามารถดูดแร่ธาตุบางอย่างจากน้ำมาสะสมไว้ได้ดีอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด หรือเรียกว่า การสืบพันธุ์โดยใช้เพศ

เมื่อเมล็ดที่เกิดจากดอกที่ผ่านการผสมเกสรแล้ว จะหลุดออกจากกระเปาะและถูกกระแสน้ำนำพาไปหรือจมอยู่ในโคลนใต้น้ำ หรือติดไปกับสัตว์ ไปยังแหล่งอื่น ๆ ก็กระจายตัวอย่างรวดเร็ว ต้นผักตบชวา 1 ต้นจะมีเมล็ดถึง 5,000 เมล็ด ออกดอกเมื่ออายุเพียง 26 วัน และสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว

2.1.6 ความเสียหายที่เกิดจากผักตบชวา

ความเสียหายที่เกิดจากผักตบชวามีหลายประการด้วยกัน (ฐติพย์ ชนะเสณีย์, 2544:55)

1. ทางด้านการเกษตร ในนาข้าวผักตบชวาจะขึ้นเบียดและทับต้นข้าวจะหักล้ม ปิดบังแสงสว่าง แย่งธาตุอาหารและน้ำ และยังเป็นที่อยู่อาศัยของศัตรูข้าว เช่นหนู โรค แมลงต่าง ๆ
2. ทางด้านการประมง เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ คือ ความหนาแน่นของต้นจะทำให้ปริมาณแสงสว่างในน้ำลดลง ทำให้ปริมาณการผลิตออกซิเจนในน้ำลดลงหากผักตบชวาขึ้นมากทำให้ปลาตายได้ ทำให้แหล่งน้ำตื้น และการระบายน้ำไม่สะดวก การจับสัตว์น้ำก็ทำได้ยาก
3. ทางด้านการชลประทาน ทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน การระบายน้ำไม่สะดวก
4. ทางด้านสาธารณสุข เป็นแหล่งอาศัยของเชื้อโรคและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
5. ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐต้องจ่ายงบประมาณเพื่อการกำจัดปีละมาก ๆ

2.1.7 ประโยชน์ของผักตบชวา

ผักตบชวาใช้ว่าจะมีแต่โทษเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน (ฐติพย์ ชนะเสณีย์, 2544:56 - 57)

1. ใช้เป็นอาหารสัตว์ จากการวิเคราะห์ธาตุอาหารที่มีองค์ประกอบในผักตบชวา พบว่า ถ้านำผักตบชวามาทำให้แห้งแล้วจะมีไนโตรเจน 0.97 - 2.57 % โปแทสเซียม 5.0 % ฟอสฟอรัส 0.36 % คลอรีน 3 - 4 % แคลเซียม 0 - 0.96 % หรือเปรียบเทียบเป็นแป้งได้ 34.25 ปอนด์ พบว่าไนโตรเจนที่มีอยู่ในผักตบชวามีปริมาณใกล้เคียงกับพืชอาหารสัตว์ต่าง ๆ เช่น หญ้ากีนีและหญ้าเนเปียร์ แต่ปริมาณฟอสฟอรัสจะต่ำกว่าพืชอาหารสัตว์ดังกล่าว

ในประเทศจีนได้มีการนำเอาผักตบชวามาสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำมาต้มกับผักชนิดต่าง ๆ รำข้าว กากมะพร้าวและเกลือ เพื่อใช้เลี้ยงหมู เป็ดและปลา ส่วนในประเทศมาเลเซียจะใช้ปลาป่นผสมเข้าด้วยกัน

2. ผลิตก๊าซชีวภาพ โดยการหมักผักตบชวา หั่นขนาดประมาณ 10 เซนติเมตร รวมกับมูลสัตว์ 1 ส่วน และผักตบชวา 4 ส่วน หรือใช้ผักตบชवाल้วน ๆ โดยหั่นและบดให้ละเอียดก็

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถที่จะนำมาใช้หมักเป็นก๊าซชีวภาพได้ เช่นเดียวกับมูลสัตว์ อัตราส่วนระหว่างคาร์บอนดีและไนโตรเจนอยู่ระหว่าง 1 ต่อ 20 (ต้นอ่อน) ถึง 1 ต่อ 70 (ต้นแก่) ฉะนั้น ควรใช้ผักตบชวาต้นอ่อนในการหมักจะดีกว่าต้นแก่หรือถ้าไม่ต้องการสับหรือบดผักตบชวาให้ละเอียด เราอาจจะใช้ทั้งต้นก็ได้ แต่ต้องสร้างบ่อให้ใหญ่กว่าบ่อที่ใช้หมัก โดยใช้มูลสัตว์ประมาณ 5 เท่าจึงจะได้ปริมาณก๊าซที่เท่ากัน

3. ใช้ผลิตปุ๋ยบำรุงดิน การนำเอาต้นผักตบชวาตามแหล่งน้ำต่าง ๆ มาใช้เป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงจะได้ธาตุอาหารต่าง ๆ ที่ผักตบชवादูดไปเลี้ยงลำต้นกลับสู่พื้นดินกลายเป็นปุ๋ยอีกที่หนึ่งได้ โดยเฉพาะธาตุโปแทสเซียมไนเตรทจากผักตบชวาที่นำมาเป็นปุ๋ยจะมีธาตุอาหารสูงเป็นสองเท่าของปุ๋ยคอก (กลุ่มเกษตรสัญจร, ม.ป.ป.: 16 – 17) หรือการนำเอาผักตบชวาขึ้นมาจากน้ำทิ้งไว้ให้แห้งประมาณ 5 – 7 วัน และการกองปุ๋ยหมักเช่นเดียวกับการกองเศษวัชพืชทั่วไป โดยวิธีไม่ใช้สารเร่งหรือใช้สารเร่งเพื่อย่อยสลายเร็วก็ได้ จะได้ปุ๋ยหมักภายในเวลา 30 วัน วิธีนี้น่าสนใจและควรมีการส่งเสริมอย่างกว้างขวางก็สามารถที่จะกำจัดผักตบชวาให้น้อยลงได้

จากผลการทดลองของกรมพัฒนาที่ดิน การทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา โดยใช้สารเร่งชนิดต่าง ๆ เช่น มูลสัตว์ ปุ๋ยเคมีหรือปูนขาว จะทำให้การสลายตัวของผักตบชวาเร็วกว่าที่ไม่ได้ใช้สารเร่งผสม เมื่อสลายตัวได้ปุ๋ยหมักแล้วปริมาณและน้ำหนักของปุ๋ยหมักจะลดลง 25 % และ 30 % จากเดิมตามลำดับคุณภาพทางเคมีของปุ๋ยหมักผักตบชวาในโรงผลิตปุ๋ยหมักกับการกองบนพื้นดินกลางแจ้งมีคุณภาพทางอาหารดังนี้

ตารางที่ 1 คุณค่าทางอาหารของปุ๋ยหมักจากผักตบชวา

กองในโรงผลิตปุ๋ยหมัก	กองบนพื้นดินกลางแจ้ง
% N = 1.00 %	% N = 0.05 %
% P ₂ O ₅ = 0.91 %	% P ₂ O ₅ = 0.73 %
% K ₂ O ₃ = 2.48 %	% K ₂ O ₃ = 1.08 %

จะเห็นได้ว่าการกองในโรงผลิตปุ๋ยหมักมีการสูญเสียของธาตุอาหารพืชน้อยกว่าการกองบนพื้นดินกลางแจ้ง

4. ใช้เป็นวัสดุในการเพาะเห็ดฟาง โดยใช้ผักตบชวาทากแห้งและสับให้ละเอียดใช้เป็นอาหารเสริมในการกองเห็ดฟางจากฟางข้าว หรือใช้ผักตบชวาเป็นเศษพืชในการกองเห็ดฟาง

แทนฟางข้าวได้เลย โดยตากผักตบชวาให้แห้งสนิทเพื่อทำลายเชื้อแบคทีเรียและเชื้อราที่เกิดขึ้น ต่อจากนั้นในวันที่ทำการกองเห็ดฟางให้นำผักตบชวาแช่น้ำประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง และนำมากองเป็นชั้น ๆ ตามคำแนะนำ ใส่ลงในไม้แบบมาตรฐานกว้าง 14 – 16 นิ้วและความยาว 1.20 เมตร กองละประมาณ 4 - 5 ชั้น แต่ละชั้นจะโรยเชื้อเห็ดรอบ ๆ บริเวณขอบ จากนั้นคลุมด้วยพลาสติก ต่อจากนั้นประมาณ 2 สัปดาห์ก็จะได้เห็ดฟางที่สามารถนำมาบริโภคได้เป็นอย่างดี

5.แก้ไขปัญหาน้ำเสีย (กรมชลประทาน : 2546) ผักตบชวา สามารถอยู่ได้ทุกสภาพน้ำ ทั้งในน้ำสกปรกและน้ำสะอาด เจริญเติบโตได้ดีที่ pH 4 -10 และอุณหภูมิของน้ำไม่สูงกว่า 34° C และในต้นพืชจะมีน้ำเฉลี่ยประมาณ 95 % (ในใบ 89 % และในก้านใบ 96.7 %) ผักตบชวาช่วยในการบำบัดน้ำเสีย โดยอาศัยคุณสมบัติทำหน้าที่เป็นตัวกรอง ผักตบชวาที่ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น เปรียบได้กับการบรรจุวัสดุพูน ซึ่งกรองน้ำที่ไหลผ่านกอผักตบชวาอย่างช้า ๆ จึงทำให้ของแข็งแขวนลอยต่าง ๆ ที่ปนอยู่ในน้ำถูกสกัดกั้น นอกจากนั้น ระบบรากที่มีจำนวนมาก ช่วยกรองสารอินทรีย์ที่ละเอียด และจุลินทรีย์ที่อาศัยเกาะอยู่ที่ราก ช่วยดูดสารอินทรีย์ไว้ด้วยอีกทางหนึ่ง รากผักตบชวาจะดูดสารอาหารที่อยู่ในน้ำ ลำเลียงไปยังใบเพื่อสังเคราะห์แสง ไนโตรเจนและฟอสฟอรัสในน้ำเสียจึงถูกกำจัดไป อย่างไรก็ตามไนโตรเจนในน้ำเสียนั้น ส่วนมากจะอยู่ในรูปสารประกอบทางเคมี เช่น สารอินทรีย์ไนโตรเจน แอมโมเนียไนโตรเจน และไนเตรทไนโตรเจน พบว่าผักตบชวาสามารถดูดไนโตรเจนได้ทั้ง 3 ชนิด แต่ในปริมาณที่แตกต่างกันคือ ผักตบชวาสามารถดูดอินทรีย์ไนโตรเจนได้สูงกว่าไนโตรเจนในรูปอื่น ๆ คือ ประมาณ 95 % ขณะที่ไนเตรทไนโตรเจนและแอมโมเนียไนโตรเจนจะลดลงประมาณ 80 % และ 77 % ตามลำดับ แต่การใช้ผักตบชวาบำบัดน้ำเสียที่มีปริมาณไนโตรเจนและฟอสฟอรัสสูง จะส่งผลให้ผักตบชวาเจริญเร็วขึ้นและปกคลุมพื้นที่ผิวน้ำมากขึ้น จึงควรมีการดูแลโดยการเก็บต้นที่เจริญเต็มที่ขึ้นจากน้ำอย่างสม่ำเสมอ ไมเช่นนั้นเมื่อผักตบชวาตาย จะเน่าอยู่ในน้ำทำให้น้ำเสียนั้นมีไนโตรเจนและฟอสฟอรัสเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้รากของผักตบชวามีแบคทีเรียที่ใช้ออกซิเจนแกรมลบ คือ *Azospirillum* spp. และมีคุณสมบัติพิเศษสามารถตรึงไนโตรเจนได้ประมาณ 2.5 กิโลกรัม/เฮคเตอร์/วัน

ผักตบชวาขึ้นได้ในทุกสภาพน้ำและสามารถบำบัดน้ำเสียได้โดยตรงแต่ถ้าน้ำเสียมีสารมลพิษอยู่ปริมาณสูงหรือน้ำเสียนั้นมีปริมาณมาก การใช้ผักตบชวาบำบัดน้ำเสียจะให้ผลช้าและน้ำอาจเน่าเสียได้ จึงควรที่จะใช้ผักตบชวาร่วมกับการบำบัดน้ำเสียระบบอื่นด้วยจึงจะให้ผลดี

6.ใช้ประโยชน์ในการทำเครื่องใช้ เช่น ก้านของต้นผักตบชวานำมาตากแห้งแล้วถักเป็นเชือกแล้วนำมาสานเป็นกระเป๋าถือ เปลญวน หมวก ถาด ตะกร้าและเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์แปรรูปภายใต้แบรนด์เนมว่า "โยธกา" (กรุงเทพฯธุรกิจ : 2545) ซึ่งส่งออกผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภัณฑ์ออกต่างประเทศเกือบ 100 % (เพราะว่าในประเทศไทยมีปัญหาเรื่องความชื้นจึงทำให้เกิดเชื้อราได้ง่าย) ทำรายได้ให้กับประเทศเกือบร้อยล้านบาทต่อปี

7. ใช้เป็นอาหาร ให้อุดอ่อนและดอกอ่อนลวกจิ้มน้ำพริก หรือนำมาทำแกงส้มก็ได้
สรรพคุณช่วยระบายความร้อนในร่างกาย

8. ใช้ผลิตเชื้อเพลิงแทนถ่านและฟืน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : 2530) ได้รับคำปรึกษาและแนะนำจากโครงการเชื้อเพลิงเขียว (green fuel briquette) ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และกองค้นคว้าและพัฒนาพลังงานสำนักงานพลังงานแห่งชาติ กองวิจัยกรมวิทยาศาสตร์บริการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานหน่วยวิจัยและพัฒนาโครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดาได้ทำการศึกษาวิจัยการผลิตเชื้อเพลิงเขียวจากผักตบชวาในบริเวณบึงมักกะสันพบว่าเชื้อเพลิงเขียวจากผักตบชวามีค่าความร้อนประมาณ ๒,๘๐๐ กิโลแคลอรี/กิโลกรัมของเชื้อเพลิงเขียวและเมื่อนำเชื้อเพลิงเขียวจากผักตบชวาไปเผาถ่านแบบอิฐก่อพบว่าถ่านเชื้อเพลิงเขียวจะมีค่าความร้อนประมาณ ๓,๐๐๐ กิโลแคลอรี/กิโลกรัมของถ่านเชื้อเพลิงเขียว

2.2 ไม้ (สถาบันราชภัฏเทพสตรี : 2542)

ไม้ไผ่ เป็นพืชชนิดหนึ่งที่รู้จักกันดีทั่วโลก ในนามของ bamboo มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์มาแต่โบราณกาลนับเป็นพัน ๆ ปีมาแล้ว โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิกมีการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในทุก ๆ ด้านตั้งแต่ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องกีฬา เครื่องดนตรี เครื่องมือเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นเครื่องศิลปกรรมของคนแต่ละชาติ และรวมถึงวัตถุดิบในการอุตสาหกรรม และการนันทนาการหรือการใช้ประโยชน์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

2.2.1 ลักษณะทั่วไป

ไม้ไผ่ เป็นพืชยืนต้น มีลำต้นกลมและกลวงตรงกลาง มีข้อกระจายอยู่ทั่วไปเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงให้แก่ลำต้น เส้นใยของลำไม้ไผ่จะประสานกันแน่น มีความเหนียว และมีแรงหยุ่นตัว ทำให้สามารถโค้งงอหรือดัดได้ตามต้องการ เปลือกหรือผิวของลำไม้ไผ่จะแข็งและเรียบเป็นมัน โดยปราศจากการตกแต่ง ไม้ไผ่แต่ละชนิดมีลักษณะภายนอกแตกต่างกันไป บางชนิดมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากชนิดอื่นอย่างชัดเจน แต่บางชนิดมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดอุปสรรค ในการจำแนกพันธุ์ นอกจากนี้ยังพบว่า ไม้ไผ่เป็นพืชที่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม และผันแปรพันธุ์ได้ง่าย ไม้ไผ่ชนิดเดียวกันขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ และปริมาณน้ำฝน แตกต่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กัน จะมีลักษณะแตกต่างกันไป การจำแนกพันธุ์ไม้ไผ่จึงต้องอาศัยลักษณะหลายประการประกอบกัน

2.2.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เหง้า (rhizome) คือ ส่วนของลำไม้ไผ่ที่เจริญเติบโตอยู่ใต้ดิน ประกอบด้วยส่วนของข้อ (node) อัดกันแน่น จึงมีตาเหง้า (rhizome bud) จำนวนมาก การเกิดลำของไม้ไผ่ (culm) เริ่มต้นจากตาที่อยู่บริเวณเหง้า มีการพัฒนาเจริญเป็นหน่อ (shoot) และหน่อมีการยึดตัวเจริญเป็นลำในที่สุด โดยปกติแล้วสามารถแบ่งส่วนของเหง้าได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ติดกับโคนของลำ ซึ่งสามารถสังเกตเห็นตาเหง้าและรากฝอยได้ และส่วนที่อยู่ถัดลงไป ที่เรียกว่าคอเหง้า (rhizome neck) ซึ่งเป็นส่วนที่มีลักษณะเป็นข้อ ๆ แต่ไม่สามารถสังเกตเห็นตาเหง้าหรือรากฝอย

การจำแนกไม้ไผ่โดยใช้การเรียงตัวของเหง้า สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีระบบเหง้าเป็นกอ (sympodial or pachymorph system) เป็นกลุ่มของไม้ไผ่ที่มีถิ่นกำเนิดในแถบร้อนชื้น (tropical zone) ซึ่งเกือบทั้งหมดของไม้ไผ่ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยมีระบบเหง้าชนิดนี้

2. กลุ่มที่มีระบบเหง้าเป็นแบบลำเดี่ยว (monopodial or leptomorph system) เป็นกลุ่มของไม้ไผ่ที่มีถิ่นกำเนิดในแถบอบอุ่น (sub-tropical zone) สำหรับไม้ไผ่ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยไม่เคยมีหลักฐานว่ามีระบบรากเป็นแบบลำเดี่ยว

3. กลุ่มที่มีระบบเหง้าแบบเป็นกอและลำเดี่ยวรวมกัน (metamorphic system) ไม้ไผ่ที่มีระบบเหง้าชนิดนี้ ถ้าดูอย่างผิวเผินแล้วจะเหมือนไม้ไผ่ชนิดที่มีระบบเหง้าแบบเป็นกอทุกประการ แต่เมื่อศึกษาให้ละเอียดโดยการขุดเหง้าแล้ว จะพบว่า ลำไผ่จะมีการพัฒนาจากเหง้าของลำที่เกิดจากเหง้าเดี่ยวที่เจริญอยู่ใต้ดิน

4. กลุ่มที่มีระบบเหง้าแบบเป็นกอ แต่ส่วนของคอเหง้ามีการเจริญและยึดตัวยาว ไม้ไผ่ที่มีระบบเหง้าแบบนี้ มีหลักฐานพบในประเทศไทยอยู่เพียงชนิดเดียว คือ ไม้ออสเตรเลีย (*Melocanna humilis*) โดยสำรวจพบในบริเวณหน่วยปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติที่ 1 ในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จ.พิษณุโลก ซึ่งเมื่อทำการขุดและศึกษาระบบเหง้า พบว่า ไม้ชนิดนี้มีระบบเหง้าแบบเป็นกอ แต่เหง้าบางเหง้ามีการเจริญของคอเหง้ายาวกว่าปกติ บางเหง้ามีความยาวถึง 2.50 - 3.00 เมตร คอเหง้าที่ยึดตัวนี้จะเจริญนานไปกับพื้นดินก่อนที่จะโผล่ขึ้นมาเป็นหน่อ จากนั้นจึงมีการเจริญและพัฒนาเป็นลำถัดไปเป็นกลุ่มใกล้เคียง ๆ กันเหมือนกับไม้ไผ่ชนิดที่มีระบบเหง้าแบบเป็นกอทุกประการ

ใบ (leaf) ใบของไม้ไผ่ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. กาบใบ (leaf sheath) คือส่วนที่หุ้มก้านใบ
 2. ครีบกาบใบ (leaf auricle) คือส่วนที่อยู่ด้านบนทั้ง 2 ข้างของกาบใบ เหมือนเป็นหัวไหล่

3. กระจัง (leaf ligule) คือตอนปลายของกาบใบตรงที่ต่อกับใบยอดกาบ
 4. ใบยอดกาบ (leaf blade) คือใบไม้ไผ่ที่พบเห็นนั่นเอง ใบยอดกาบเป็นส่วนที่ต่อจากตัวกาบใบไม่มีก้านใบ และมีรอยต่ออยู่กับกาบเสมอไม่ได้เชื่อมเป็นแผ่นเดียวตลอด มีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละชนิดไผ่ เช่น บางชนิดมีลักษณะของฐานใบยอด กาบกลม บางชนิดมีฐานเรียวยาว

5. รอยก้านใบ (leaf scar) คือบริเวณที่ก้านใบติดกับส่วนยอดของกาบใบลักษณะของใบที่สังเกตเห็น คือ รูปร่างของใบ ขนาดของใบ ลักษณะของกระจังและครีบกาบใบรวมถึงลักษณะการเรียงตัวของใบ การจำแนกไม้ไผ่โดยใช้ใบเป็นเกณฑ์ค่อนข้างสับสน เนื่องจากใบของไม้ไผ่มีความแตกต่างกันมาก แม้ภายในต้นเดียวกัน การจำแนกไม้ไผ่ โดยใช้ใบเป็นเกณฑ์ไม่จึงเป็นที่นิยมมากนัก อย่างไรก็ตามสามารถใช้ขนาดของใบเป็นหลักเกณฑ์ในการแยกสกุลของไม้ไผ่เป็นเบื้องต้นได้เช่นไม้ไผ่ในสกุล *Cephalostachyum*, *Dendrocalamus* และ *Gigantochloa* มีใบขนาดใหญ่ในขณะที่ไม้ไผ่ในสกุล *Arundinaria*, *Bambusa* และ *Thyrsostachys* มีใบขนาดเล็ก

กาบหุ้มลำ (culm sheath) กาบหุ้มลำ คือส่วนที่หุ้มอยู่รอบลำ สำหรับป้องกันลำเมื่อยังอ่อนอยู่ กาบหุ้มลำมักจะหลุดร่วงไป เมื่อลำเจริญเติบโตเต็มที่ มีไม้ไผ่เพียงบางชนิดเท่านั้นที่ กาบหุ้มลำไม่หลุดร่วง เช่น ไผ่รวก (*Thyrsostachys siamensis*) และ ไผ่รวกดำ (*T. oliveri*) กาบหุ้มลำมีส่วนประกอบที่คล้ายใบไผ่ คือมีส่วนที่เป็นกาบ (sheath), ครีบกาบ (auricle), กระจัง (auricle) และใบยอดกาบ (sheath blade)

1. กาบ คือส่วนที่หุ้มรอบลำ อาจมีสภาพหนา แข็ง กรอบ หรืออ่อนบางมีขนคายหรือเกลี้ยงไม่มีขน สั้นหรือยาว กาบหุ้มลำเปรียบเหมือนกับกาบใบ หากแต่มีขนาดใหญ่กว่าและมีลักษณะรายละเอียดเด่นชัดแตกต่างกันไปตามชนิดของไม้ไผ่

2. ครีบกาบ เป็นลักษณะเด่นชนิดหนึ่งที่ใช้แยกชนิดของไม้ไผ่ เนื่องจากมีความแตกต่างกันไปในไม้ไผ่แต่ละชนิดไม้ไผ่บางชนิดมีครีบกาบเป็นแผ่นบางชนิดมีครีบกาบเป็นขนแข็ง

3. กระจัง ของกาบหุ้มลำสามารถใช้แยกชนิดไม้ไผ่ได้ดีกว่ากระจังของใบ เนื่องจากมีขนาดใหญ่กว่า ไม้ไผ่บางชนิดเช่น ไผ่ไร่ (*Gigantochloa albociliata*) มีกระจังเป็นแผ่นรูปตัวยู

4. ใบยอดกาบ อาจติดอยู่กับกาบหุ้มลำตลอดเวลา หรือหลุดร่วงไปก่อนตัวกาบ

การแตกกิ่ง (branching) ไม้ไผ่บางชนิดมีการแตกกิ่งตั้งแต่โคนของลำจนถึงยอด บางชนิดแตกกิ่งเฉพาะบริเวณส่วนยอดของลำและยังพบว่าไม้ไผ่แต่ละชนิดมีลักษณะการแตกกิ่งแขนงแตกต่างกัน ไม้ไผ่บางชนิดมีการแตกกิ่งขนาดเล็กเท่า ๆ กันจำนวนมาก เช่น ไม้ข้าวหลาม (*Cephaostachyum pergracile*) บางชนิดแตกกิ่งแขนงแบบมีกิ่งหลักและกิ่งรอง คือมีกิ่งขนาดใหญ่ 1 กิ่งเป็นกิ่งหลัก และมีกิ่งขนาดเล็ก 1 หรือ 2 กิ่งเป็นกิ่งรอง เกิดอยู่ข้าง ๆ กิ่งหลัก เช่น ไม้ตง (*Dendrocalamus asper*) หรือไม้ไผ่บางชนิดมีการแตกกิ่งขนาดใหญ่เพียงกิ่งเดียว เช่น ไม้ไร่ (*Gigantochloa albociliata*) เป็นต้น

ความสั้น-ยาวของปล้อง ไม้ไผ่แต่ละชนิดมีความยาวของปล้องไม่เท่ากัน บางชนิดมีความยาวของปล้องเป็นลักษณะเด่นเนื่องจากมีปล้องยาวมาก เช่น ไม้ทวน (ยังไม่ทราบชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง) ซึ่งปกติมีความยาวของปล้องเฉลี่ยประมาณ 100 - 120 เซนติเมตร ในขณะที่ไม้ชนิดอื่นมีปล้องยาวประมาณ 20 - 30 เซนติเมตร

ขนาดความโตของลำ ทำให้สามารถจำแนกไม้ไผ่ได้อย่างคร่าว ๆ ว่าเป็นไม้ขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ โดยทั่วไปลำของไม้ไผ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 0.50 - 30.00 เซนติเมตร ไม้ขนาดเล็กที่พบในประเทศไทย คือ ไม้เพ็ก หรือ หญ้าเพ็ก (*Arundinaria pusilla*) ส่วนไม้ขนาดใหญ่ ได้แก่ ไม้หก (*Dendrocalamus Hamilton*)

ลักษณะของตาข้าง (bud) และขนรอบข้อ หรือลักษณะเด่นอื่น ๆ บริเวณข้อ เช่น มีแถบสีขาวคาดบริเวณรอบ ๆ ข้อซึ่งพบในไม้บางเล็ก (*Bambusa nutans*)

สีของลำต้น มีความเด่นชัดในไม้บางชนิด เช่น ไม้เหลือง (*Bambusa vulgaris*) มีลำเป็นสีเหลือง หรือเป็นแถบสีเขียวสลับเหลือง

ลักษณะความนวลของลำต้น ไม้บางชนิดมีผลสีเขียวคล้ายแป้งติดอยู่ตลอดลำต้น โดยเฉพาะลำที่มีอายุ 1 - 2 ปี ทำให้ลำต้นมีสีนวลเช่น ไม้ขางนวล (*Dendrocalamus membranaceus*) ไม้ขางหม่น (*D. sericeus*)

หน่อ (shoot) หน่อของไม้ไผ่เป็นส่วนที่แสดงลักษณะของกาบลำ (sheath) ที่ซ้อนทับกันเป็นชั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์และชัดเจน ทำให้หน่อของไม้ไผ่แต่ละชนิดมีรูปร่างลักษณะภายนอกและสีแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

ช่อดอก, ดอก และเมล็ด (Inflorescence, flower and fruit) การออกดอกของไม้ไผ่ หรือที่เรียกกันว่า "ไม้ตายขุย" เป็นที่รู้จักและพบเห็นกันมาแต่โบราณแต่การคาดคะเนอายุของไม้แต่ละชนิดที่จะออกดอกยังเป็นเรื่องที่ลึกลับอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยทั่ว ๆ ไปแล้วไม้ไผ่มีวงจรชีวิตที่ค่อนข้างยาวนาน แต่ไม่มีใครสามารถคาดคะเนกำหนดเวลา ในการออกดอกของไม้ไผ่ในป่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง การออกดอกของไม้ไผ่เป็นลักษณะเด่นประจำพันธุ์ ซึ่งน่าสนใจว่าการออกดอกของพืชชนิดอื่น ๆ เนื่องจากการออกดอกของไม้ไผ่ เป็นการพัฒนาขั้นสุดท้ายของไม้ไผ่ที่นำไปสู่การผลิตเมล็ด (fruiting) ก่อนที่ไม้ไผ่ต้นนั้นจะตาย และเชื่อกันว่าไม้ไผ่มีการบันทึกอายุทางสรีระ ผ่านทางท่อนพันธุ์ เมื่อทำการปลูกไม้ไผ่โดยใช้เหง้าหรือกิ่งปักชำ เหง้าและกิ่งปักชำเหล่านั้นจะออกดอกในระยะเวลาเดียวกับต้นแม่ การเริ่มต้นอายุรอบใหม่จึงต้องเริ่มโดยทำการปลูกจากเมล็ดเท่านั้น

ไม้ไผ่ในประเทศไทยมีการออกดอกกระจัดกระจายในภูมิภาคต่าง ๆ ทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนในภาคใต้ไม่พบการออกดอกของไม้ไผ่บ่อยนักไม้ไผ่มีช่วงระยะเวลาของการออกดอกและผลิตเมล็ด ประมาณ 5 - 6 เดือน โดยตาดอกมีการพัฒนาเร็วที่สุดในเดือนตุลาคม หรือบางภูมิภาคเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนหรือเดือนธันวาคม จนกระทั่งเมล็ดแก่เต็มที่ในเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนเมษายนของปีถัดไป ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการออกดอกเร็วกว่าไม้ไผ่ ที่ขึ้นอยู่ในภาคกลาง

ดอกไม้ไผ่มีลักษณะเป็นช่อ ซึ่งไม้ไผ่แต่ละชนิดมีการพัฒนาลักษณะของช่อดอกแตกต่างกันออกไป ลักษณะของช่อดอกจึงใช้เป็นลักษณะในการจำแนกชนิดของไม้ไผ่ได้เป็นอย่างดี โดยทั่วไปแล้วช่อดอกหนึ่ง ๆ จะมีกลุ่มดอก (spikelet) หลายกลุ่ม กลุ่มดอกหนึ่งมีดอกดอกเดี่ยวหรือหลายดอก ที่โคนสุดของกลุ่มดอกมีกลีบ (glume) เรียกว่า กลีบหุ้มกลุ่มดอก ปกติมี 2 กลีบ ดอกแต่ละดอกจะมีก้านดอก (rachilla) สั้น ๆ และมีกลีบหุ้มดอก (lemma) ขนาดใหญ่สามารถหุ้มส่วนต่าง ๆ ของดอกได้โดยรอบกลีบรอง (palea) มีจำนวน 2 กลีบ กลีบดอก (ladicule) ส่วนมากมีจำนวน 3 กลีบหรือบางทีมีเพียง 2 กลีบเท่านั้น เกสรตัวผู้ (stamen) มีจำนวน 3 หรือ 6 อัน ก้านเกสรเชื่อมติดกันหรือแยกกันอยู่ ตรงยอดอับเรณู (anther) มักพองโตหรือมีขน เกสรตัวเมีย (pistil) มักมีขนปกคลุม และตอนปลายเป็นที่ตั้งของตุ่มเกสร (stigma)

การออกดอกของไม้ไผ่สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.การออกดอกเป็นกลุ่ม (gregarious flowering) เป็นการออกดอกของไม้ไผ่แต่ละชนิด ที่ออกดอกครอบคลุมพืชที่กว้าง ๆ ในเวลาเดียวกัน
- 2.การออกดอกประปราย (sporadic flowering) เป็นการออกดอกของไม้ไผ่แต่ละชนิดที่ออกดอกกระจัดกระจายในพื้นที่อาจจะออกดอกเป็นกอหรือเป็นกลุ่มจำนวนน้อยและมักออกดอกในเวลาที่แตกต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ ไม้ไผ่แต่ละชนิดยังมีลักษณะของการออกดอกที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

ก. ออกดอกทั้งกอ (clump flowering) คือ ลักษณะที่ไม้ไผ่ทุกลำออกดอกพร้อมกันในเวลาเดียวกัน ไม้ไผ่ในประเทศไทยที่มีการออกดอกในลักษณะนี้ได้แก่

1. ไม้ป่า (*Bambusa arundinacea*)
2. ไม้เลี้ยงง (B. *nana*)
3. ไม้บงบ้าน (B. *nutans*)
4. ไม้ข้าวหลาม (*Cephalostachyum pergracile*)
5. ไม้เสี้ยะ (C. *virgatum*)
6. ไม้บงใหญ่ (*Dendrocalamus brandisii*)
7. ไม้หก (D. *hamiltonii*)
8. ไม้ขางนวล (D. *membranaceus*)
9. ไม้ขางดอย (D. *strictus*)
10. ไม้ไร่ (*Gigantochloa albociliata*)
11. ไม้ผาก (G. *hasskarliana*)
12. ไม้รวก (*Thyrsostachys siamensis*)

ข. การออกดอกเป็นลำ (culm flowering) คือ ลักษณะที่ไม้ไผ่มีการออกดอกทีละลำหรือมากกว่า แล้วจึงทยอยออกดอกจนกระทั่งหมดทุกลำ ปกติใช้ระยะเวลาในการออกดอก ตั้งแต่ลำแรกจนถึงลำสุดท้ายมากกว่า 1 ปี แล้วไม้ไผ่กอนั้นก็จะตายในที่สุด ไม้ไผ่ในประเทศไทยซึ่งในบางปีมีการออกดอกในลักษณะนี้ได้แก่ ไม้ตง (*Dendrocalamus asper*)

ค. การออกดอกอย่างต่อเนื่อง (continuous flowering) โดยธรรมชาติเมื่อไม้ไผ่เจริญและพัฒนาจนถึงขั้นการออกดอกแล้วก็จะตายในที่สุด แต่มีไม้ไผ่บางชนิดที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละปีมีเพียงหนึ่งหรือสองลำภายในกอเท่านั้นที่ออกดอก ส่วนลำอื่น ๆ ในกอเดียวกันยังสามารถเจริญและแตกหน่อต่อไปได้ตามปกติ ไม้ไผ่ที่พบว่ามีความสามารถออกดอกแบบนี้ ได้แก่ ไม้ทอง (*Schizostachyum brachycladum*) ซึ่งเป็นไม้ไผ่ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ นิยมปลูกเป็นไม้ประดับในบ้านเราแต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่านำมาจากประเทศอะไร และเมื่อไร

เมล็ดของไม้ไผ่ที่จริง คือ ผล (fruit) แต่ด้วยลักษณะของเมล็ดที่คล้ายกับเมล็ดข้าวหรือผลของข้าวจึงนิยมเรียกว่า เมล็ด ความสามารถในการผลิตเมล็ดของไม้ไผ่แต่ละชนิดจะขึ้นอยู่กับประเภทและลักษณะของการออกดอกของไม้ไผ่ ไม้ไผ่ที่ออกดอกประเภทเป็นกลุ่มใหญ่ และมี

ลักษณะการออกดอกเป็นกอพร้อม ๆ กันหรือเวลาที่ไล่เลี่ยกัน จะผลิตเมล็ดที่มีคุณภาพดีกว่า ไม้ไผ่ที่ออกดอกในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลทำให้สามารถเก็บเมล็ดได้ครั้งละจำนวน มาก ๆ เช่น ไผ่รวก และไผ่ซาง เป็นต้น ไม้ไผ่ที่ออกดอกประเภทประปราย และมีลักษณะการออกดอกเป็นลำ จะผลิตเมล็ดจำนวนน้อย เช่น ไผ่ตง และมีไม้ไผ่บางชนิดที่ออกดอกแล้ว ไม่สามารถผลิตเมล็ดได้ เช่น ไผ่เลี้ยง เมล็ดของไม้ไผ่แต่ละชนิดมีรูปร่างและขนาดแตกต่างกันไป ไม้ไผ่บางชนิดมีเมล็ดขนาดเท่าผลส้มเขียวหวาน เช่น ไม้ไผ่ในสกุล Melocanna แต่โดยทั่วไปแล้ว จะมีขนาดใกล้เคียงกับเมล็ดข้าว และเป็นที่น่าสังเกตว่าไม้ไผ่ที่มีลำขนาดใหญ่หรือค่อนข้างใหญ่ เช่น ไผ่ตง, ไผ่หก, ไผ่เลี้ยง, ไผ่ป่าจะมีขนาดของเมล็ดเล็กกว่าไม้ไผ่ที่มีลำขนาดเล็กกว่า เช่น ไผ่รวก, ไผ่ไร่ ไม้ไผ่ประเทศไทยที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตถึงขั้นของการออกดอกและผลิตเมล็ดสม่ำเสมอทุก ๆ ปี ได้แก่ ไผ่ป่า, ไผ่ซาง, ไผ่รวก, ไผ่ไร่และไผ่ผาก ซึ่งสามารถทำการเก็บเมล็ดได้ในราวเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ของทุกปี

2.2.3 การใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่มีอย่างกว้างขวางมาก ตั้งแต่การใช้หน่อมาลำต้นใช้ในการก่อสร้าง ใช้ทำรั้วบ้าน ผนังบ้านนิยมเอามาจักตอก สานเข่ง ตะกร้า กระบุง บุงก็ และใช้ทำเครื่องเรือนต่าง ๆ ทางด้านอุตสาหกรรมนิยมใช้ทำไม้เสียบอาหาร ไม้ตะเกียบ ไม้ก้านธูป ไม้จิ้มฟัน และเยื่อกระดาษ หน่อรับประทานได้ เป็นที่นิยมโดยทั่วไป และใบไผ่ที่ร่วงและมีการย่อยสลายแล้วนำมาปลูกไม้ประดับได้เป็นอย่างดี ทางด้านการทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ เช่นทำเก้าอี้ ทำเตียง ประโยชน์ด้านสมุนไพร ราก ใช้ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้หนองใน ขับโลหิต ระดู แก้มุตเกิดระดูขาว แก้ไขกาฬ แก้กระหายน้ำ ชูยไม้แก้ทางเดินปัสสาวะ แก้เสมหะ แก้บิด แก้โรคตาแดง แก้หืด แก้ไอ หน่อแก้ริดสีดวงทวารหนัก บำรุงร่างกายและตา แก้สตรีตกเลือดไม่หยุด ดูดลมในกระเพาะอาหารแก้ร้อนใน แก้ฝี

ชนิดของไม้ไผ่ที่ราษฎรนิยมนำมาใช้ประโยชน์ (ปิยฉัตร น้าทิพย์ : 2543)

1. ไผ่ตง เป็นวัตถุดิบในการทำเยื่อและกระดาษ ไม้ค้ำยัน วัสดุจักสาน ไม้จิ้มฟัน เครื่องใช้ในครัวเรือน หน่อใช้รับประทาน
2. ไผ่รวก ลำต้นใช้ทำวัสดุก่อสร้าง ไม้ค้ำยัน เยื่อและกระดาษ รั้ว วัสดุจักสาน หน่อใช้รับประทาน
3. ไผ่สีสุก ใช้ทำวัสดุจักสาน เฟอร์นิเจอร์ หน่อใช้รับประทาน
4. ไผ่เลี้ยง นิยมทำเฟอร์นิเจอร์ บันได โป๊ะ หลักเลี้ยวหอยแมลงภู่ และแม่บันได

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ไม้ซาง ไม้ฉนวน ไม้ปล้อง หรือ ไม้สีฉนวน นิยมใช้ทำวัสดุจักสาน ประเภทที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนมาก ทำไม้จิ้มฟัน หน่อใช้รับประทาน

6. ไม้บงหวาน นิยมรับประทานหน่อเพราะมีรสหวานอร่อย ลำต้นใช้ทำตอกสำหรับมัดสิ่งของ ไม้ค้ำยัน บันได วัสดุจักสานต่าง ๆ

7. ไม้ข้าวหลาม ลำต้นนิยมทำกระบอกร้าข้าวหลาม ทำไม้จิ้มฟัน วัสดุจักสาน

8. ไม้ไร่ นิยมใช้ลำต้นทำด้ามไม้กวาด

9. ไม้รวกดำ ลำต้นเป็นเนื้อไม้แข็งแรงทนทาน นิยมใช้ทำโครงรถ เครื่องประดับ บันได ใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง ไม้ค้ำยัน เครื่องเรือน เครื่องจักสาน กระดาษ เครื่องมือกลกรรม เฆงไม้ ไม้เฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ

10. ไม้ป่า หรือ ไม้หนาม ลำต้นนิยมใช้สำหรับทำรั้วสำหรับก่อสร้างหรือทาสี วัสดุจักสานต่าง ๆ หน่อรับประทานได้

ชนิดของไม้ที่นิยมนำมาใช้ในการค้ำยันต้นไม้ พันธุ์ไม้มากที่สุดคือ “ไม้รวก” ไม้รวกเป็นไม้ที่มีความสวยงาม ขึ้นเป็นกอแน่น ลำสูง 7-15 เมตร ลำตรง เปล่า มีกิ่งเรียวยาว ๆ ตอนปลาย ๆ ลำ ส่วนมากจะโต มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-6 เซนติเมตร ค่อนข้างเรียบ มีวงใต้ข้อสีขาวธรรมดา กาบจะหุ้มลำอยู่หนา ลำมีสีเขียวอมเทา ปล้องจะยาว 15-30 เซนติเมตร โดยปกติเนื้อจะหนา (กรมป่าไม้ : ม.ป.ป.)

"ไม้รวก" นับเป็นพืชทำเงินที่มาจากแรงชนิดหนึ่ง เนื่องจากปัจจุบันสวนไม้ผลที่ต้องการใช้ไม้ค้ำยันต้นและกิ่งไม้ ขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น ทางทีมงานเคหการเกษตรจึงขอแนะนำชาวสวนที่มองการณ์ไกลปลูกไม้รวกเชิงการค้าเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว นั่นก็คือ คุณอุดม และคุณชุลีพร กลิ่นหอม เจ้าของสวนไม้รวกเมืองระยอง โดยเล็งเห็นว่าต่อไปไม้รวกตามธรรมชาติจะมี ปริมาณลดลงและมีราคาแพงจึงได้ปลูกไม้รวกไว้ตั้งแต่ 24 ปีก่อน และเนื่องจากไม้เป็นพืชที่ไม่ต้องดูแลมากทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำช่วยให้ประหยัดได้มาก ซึ่งหลังจากปลูกได้ 3 ปีก็สามารถตัดไม้ใส่ลำขนาดใช้งานได้ (นันทยา อัครนิยม : 2546)

2.3 พืชต่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Scindapsus auratus*.

ชื่อสามัญ : Golden pothos.

วงศ์ : Araceae.

ถิ่นกำเนิด : โพลินีเซีย เกาะโซโลมอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.1 ลักษณะทั่วไป เป็นพรรณไม้เลื้อยเขตร้อน ลำต้นอ่อน ใบเป็นรูปหัวใจ สีเหลืองต่าง สลับสีเขียวอ่อน จะเลื้อยขึ้นในแนวตั้ง หรือปลูกให้เลื้อยไปตามฝาผนัง มีรากอากาศ มีดอกแต่ไม่ สวยงามจึงนิยมเลี้ยงเป็นไม้ประดับใบ

2.3.2 การขยายพันธุ์ โดยการตัดต้นหรือยอดมาปักชำ เมื่อมีรากที่สมบูรณ์แล้วจึงย้ายมา ปลูกลงกระถาง

2.3.3 การใช้ประโยชน์ พืชต่างเป็นไม้กลางแจ้งที่ชอบแสงแดด แต่สามารถเจริญได้ดีในร่มเช่นกัน ต้องการน้ำปานกลาง ปลูกในกระถางตั้งหลักยึด ปลูกในกระถางแขวนด้วยดินร่วนซุย หรือจะใส่ขุยมะพร้าวปลูกเลี้ยงก็ได้สามารถใช้เป็นไม้ประดับทั้งไม้กระถาง

2.4 แห้งปลูก

แห้งปลูกหมายถึง วัสดุที่ใช้ในการปลูกต้นไม้เลื้อย เช่น พืชต่าง พิโลเดนดรอน ซึ่งมี ลักษณะเป็นทรงกลม ๆ สามารถดูดซับน้ำและเก็บความชื้นได้ดี นิยมทำมาจากกาบมะพร้าวผูกติด กับไม้ หรือใช้ลวดในการขึ้นรูปทรง (วินัย สุทธิสาร : 2546)

แห้งปลูกหมายถึง วัสดุหรือเครื่องปลูกไม้เลื้อย ไม้ไต่ ซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปเป็นรูปทรง กลม สามารถดูดซับน้ำและความชื้นได้ดี ซึ่งนิยมทำมาจากกาบมะพร้าวผูกติดกับไม้หรือขึ้นรูป ด้วยตะแกรงลวด พันธุ์ไม้ที่นิยมปลูก ได้แก่ ตระกูลพืชต่าง พิโลเดนดรอน และเดฟต่าง ๆ (สุเทพ สุทธิผล : 2546)

สรุปความหมายของแห้งปลูก ได้ว่า หมายถึง วัสดุหรือเครื่องปลูกที่ใช้ในการปลูกไม้เลื้อย ไม้ไต่ ซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปเป็นทรงกลม มีความสามารถในการดูดซับน้ำและเก็บความชื้นได้ ดีนิยมทำมาจากกาบมะพร้าวนำมาผูกติดกับไม้หรือขึ้นรูปด้วยตะแกรงลวด พันธุ์ไม้ที่นิยมปลูก ได้ แก่ พืชตระกูลพืชต่าง พิโลเดนดรอน และเดฟต่าง ๆ

บทที่ 3

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

3.1 วัสดุอุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำปัญหาพิเศษแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

3.1.1 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำแท่งปลุก

วัสดุ

1. ผักตบชวา
2. ต้นพลูด่าง

อุปกรณ์

1. ไม้ไผ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว
2. กระจกอบ
3. มีด
4. เลื่อย
5. ไม้บรรทัด
6. กระจกพลาสติกขนาด 10 นิ้ว
7. ดินปลุก

3.1.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำปัญหาพิเศษ

1. กระดาษ A4
2. แผ่นดิสก์
3. อุปกรณ์เครื่องเขียน
4. กล้องถ่ายรูปพร้อมฟิล์ม

3.2 วิธีการดำเนินงาน

1. ศึกษาระเบียบการทำปัญหาพิเศษ
2. เลือกเรื่องที่จะทำปัญหาพิเศษและติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ศึกษาข้อมูลและรวบรวมเอกสารประกอบการทำปัญหาพิเศษ
4. เขียนโครงร่างปัญหาพิเศษ
5. นำเสนอโครงร่างปัญหาพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา
6. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำปัญหาพิเศษ
7. วางแผนการทำแห่งปลูกจากผักตบชวา

7.1 กำหนดแบบที่ใช้ในการทำแห่งปลูกจากผักตบชวา

แบบที่ 1 ผักตบชวาทากแห้งนำมาผ่าซีกนำมาผูกติดกับไม้ไผ่

แบบที่ 2 ผักตบชวาทากแห้งไม่ผ่าซีกนำมาผูกติดกับไม้ไผ่

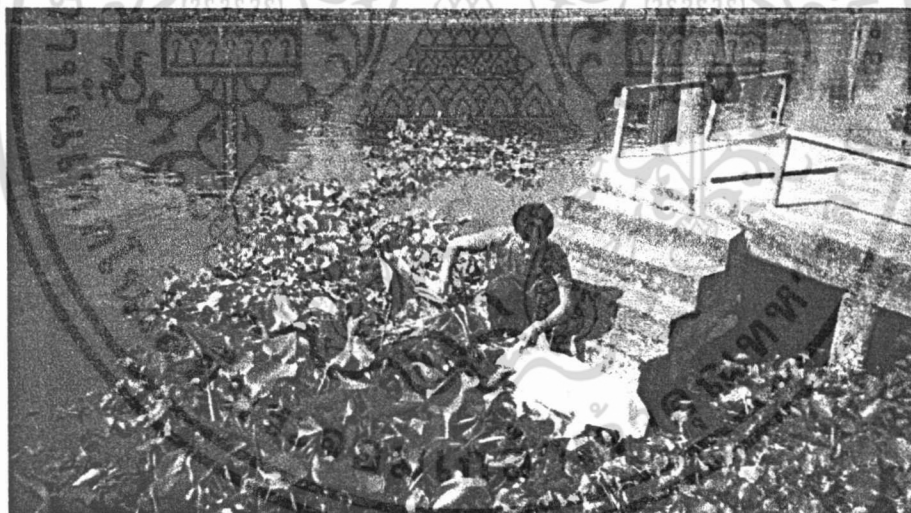
7.2 การเตรียมผักตบชวา

7.2.1 เก็บผักตบชวาในคลองในท้องถิ่นเขตลาดกระบัง

7.2.2 นำผักตบชวามาตัดใบทิ้งให้เหลือแต่ก้านใบ

7.2.3 นำก้านใบครึ่งหนึ่งของทั้งหมดมาผ่าซีก

7.2.4 แยกที่ผ่าซีกและไม่ผ่าซีกนำไปตากแห้ง (ประมาณ 2-5 วัน)

ภาพที่ 1 การเก็บผักตบชวา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2 กองผักตบชวาที่ผ่าซีกแล้วกับยังไม่ผ่าซีก

7.3 ขั้นตอนการเตรียมเชือกมัด

7.3.1 นำผักตบชวาที่ตากแห้งแล้วมาเลือกเอาที่มีความแข็งแรง

7.3.2 นำมาผูกต่อกันให้เป็นเส้นยาว

7.4 ขั้นตอนการเตรียมไม้สำหรับทำแท่งปลูก

7.4.1 เลือกไม้ไผ่ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางขนาดประมาณ 1 นิ้ว

7.4.2 นำมาตัดเป็นท่อนยาว 1 เมตร

ภาพที่ 3 การเตรียมไม้ไผ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

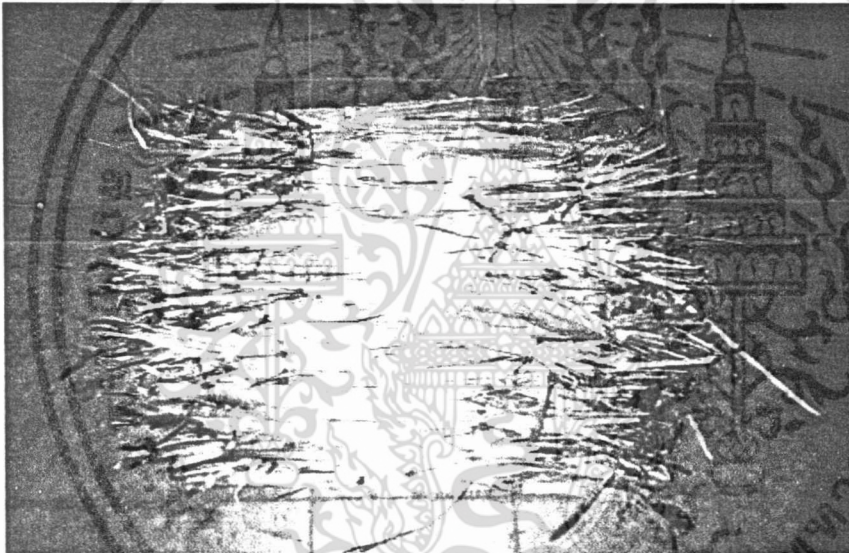
7.5 ขั้นตอนการทำแห้งปลวก

7.5.1 นำฝักตบชวาที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้วนำมาผูกเป็นมัดขนาดเท่ากับหัวแม่มือ

7.5.2 แล้วนำฝักตบชวาที่ได้มาผูกติดกับไม้ไผ่โดยใช้เชือกที่ทำจากฝักตบชวาให้ได้แห้งปลวกที่มีความยาว 75 เซนติเมตร และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว

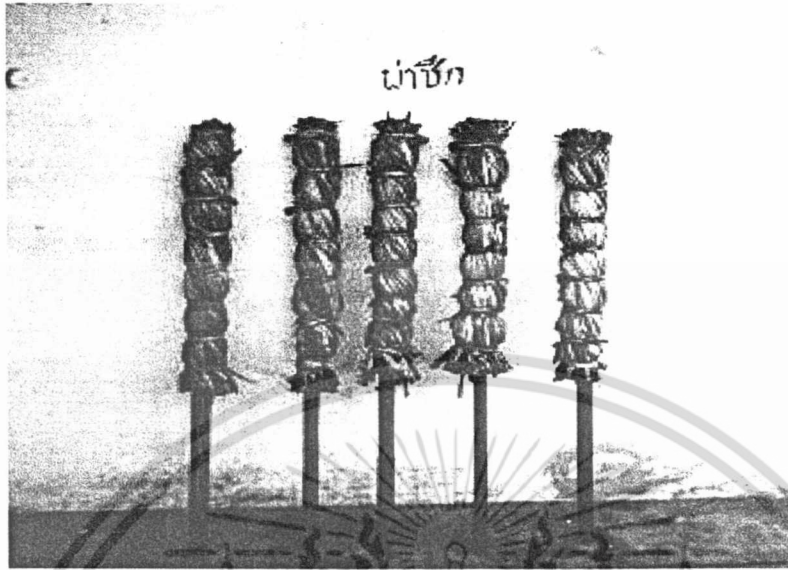
7.5.3 ทำตามขั้นตอนที่ 7.5.1 และ 7.5.2 จนครบทั้ง 2 แบบ

7.5.4 นำแห้งปลวกที่ได้ทั้ง 2 แบบ แยกออกจากกันนำไปตากแดดให้แห้งอีกครั้ง (ประมาณ 1 - 2 วัน)

ภาพที่ 4 การเตรียมฝักตบชวาที่แห้งแล้วมาผูกเป็นมัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5 การนำฝักตบชวามาผูกติดกับไม้ไผ่แบบฝักชีก

ภาพที่ 6 การนำฝักตบชวามาผูกติดกับไม้ไผ่แบบไม้ฝักชีก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. การทดลองใช้แห่งปลูก

8.1 นำแห่งปลูกทั้ง 2 แบบไปปลูกพุ่มต่าง รดน้ำ เข้า – เย็น เป็นเวลา 30 วัน

8.2 สังเกตการเจริญเติบโตและการขึ้นเกาะของรากพุ่มต่าง

8.3 สังเกตการดูดซับน้ำของแห่งเพาะปลูกทั้ง 2 แบบ

8.4 บันทึกผลการปลูก

9. สรุปและวิเคราะห์ผลการทำแห่งปลูก

10. เขียนเอกสารและจัดพิมพ์

11. ส่งภาคเอกสารให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ

12. ส่งรูปเล่มปัญหาพิเศษฉบับสมบูรณ์

3.3 สถานที่ใช้ในการทดลอง

แผนกพืชสวนประดับ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.4 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 – เดือนมีนาคม 2546

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานและวิจารณ์

4.1 ผลการดำเนินงาน

4.1.1 การทดลองใช้แท่งปลุกจากผักตบชวา

การทำแท่งปลุกจากผักตบชวาโดยมีการเปรียบเทียบกันระหว่างแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวาทากแห้งผ่าซีก และแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวาทากแห้งไม่ผ่าซีกแล้วนำไปปลุกพลูด่างเพื่อเปรียบเทียบการเจริญเติบโตเป็นระยะเวลา 30 วันโดยสังเกตการยืดเกาะของรากและการเจริญเติบโตโดยทั่วไป

4.1.2 ลักษณะของแท่งปลุกที่ทำจากผักตบชวา

ลักษณะของแท่งปลุกจากผักตบชวาที่ผ่าซีกและไม่ผ่าซีกเมื่อนำมาทำการรดน้ำปรากฏว่าแท่งปลุกจากผักตบชวาที่ผ่าซีกสามารถดูดซับน้ำได้ดีและรวดเร็วกว่าแท่งปลุกจากผักตบชวาที่ไม่ได้ผ่าซีก สีของแท่งปลุกจะไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก

4.1.3 ความแตกต่างของแท่งปลุกเมื่อนำมาปลุกพลูด่าง

แท่งปลุกจากผักตบชวาผ่าซีก

เมื่ออายุได้ 10 วัน ต้นพลูด่างเริ่มมีการเจริญเติบโตทางด้านยอดเพียงเล็กน้อย ส่วนทางด้านรากยังไม่สามารถมองเห็นการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อสังเกตดูจะเห็นว่าแท่งปลุกจะไม่ค่อยเก็บความชื้น จะระเหยน้ำได้เร็ว

อายุ 20 วัน ต้นพลูด่างเจริญเติบโตโดยการแตกใบอ่อนแต่ใบอ่อนยังไม่ค่อยออก ส่วนรากมีการเจริญเติบโต แต่ไม่ยึดติดกับแท่งปลุก การเก็บความชื้นของแท่งปลุกก็ยังน้อยเหมือนเดิม

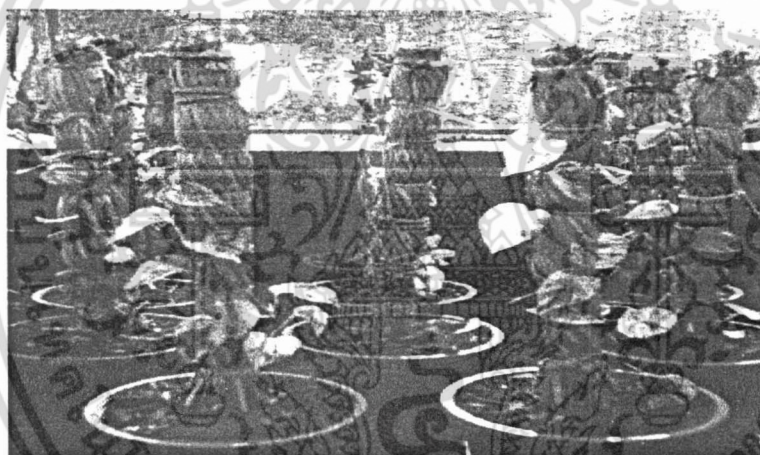
อายุ 30 วัน ต้นพลูด่างมีการเจริญเติบโตรวดเร็วขึ้น โดยคลี่ใบออก และแตกยอดอ่อนออกมาใหม่อีกชุด ส่วนรากก็มีกรงอกยาวขึ้นแต่ยังไม่มีการยึดเกาะกับแท่งปลุก การเก็บความชื้นของแท่งปลุกไม่ดีเช่นเดียวกับการปลุกระยะแรก

แย่งปลูกรากผักตบชวาไม่ผ่าซีก

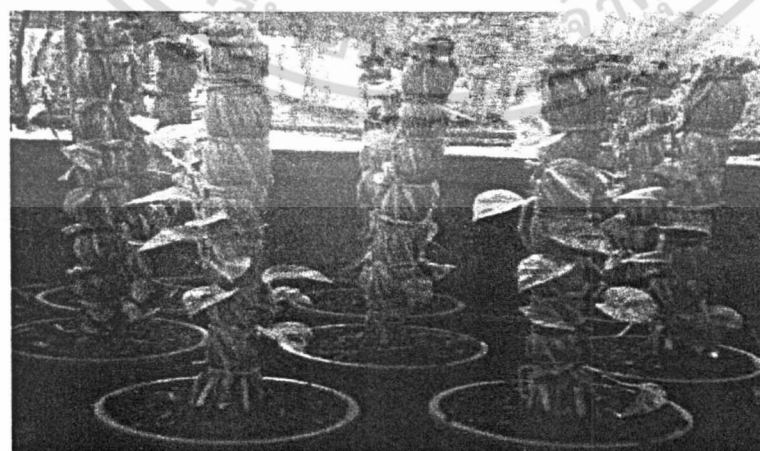
เมื่ออายุได้ 10 วัน ต้นพื้ต่างเริ่มมีการเจริญเติบโตทางด้านยอดเพียงเล็กน้อย ส่วนทางด้านรากยังไม่สามารถเห็นการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัดเช่นเดียวกับแย่งปลูกรากผักตบชวาที่ผ่าซีก และระเหยความชื้นได้เร็วเหมือนกัน

อายุ 20 วัน ต้นพื้ต่างเจริญเติบโตโดยการแตกยอดอ่อนแต่ยอดอ่อนยังไม่คลี่ออก ส่วนรากมีการเจริญเติบโต แต่ไม่ยึดติดกับแย่งปลูก การเก็บความชื้นของแย่งปลูกไม่ดีเช่นเดียวกับแย่งปลูกรากผักตบชวาที่ผ่าซีก

อายุ 30 วัน ต้นพื้ต่างมีการเจริญเติบโตรวดเร็วขึ้น โดยคลี่ใบออก และแตกยอดอ่อนออกมาใหม่อีกชุด ส่วนรากก็มีการงอกยาวขึ้นแต่ยังไม่มีการยึดเกาะกับแย่งปลูก การเก็บความชื้นของแย่งปลูกไม่ดีเหมือนเดิม

ภาพที่ 7 ระยะการปลูก 20 วัน

ภาพที่ 8 ระยะการปลูก 30 วัน

- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 วิจารณ์ (วิจารณ์ผล ณ เวลา 30 วัน) ระหว่างแท่งปลูกจากผักตบชวาผ่าซีกและไม่ผ่าซีก

4.2.1 ลักษณะของแท่งปลูกที่ทำจากผักตบชวา

ลักษณะของแท่งปลูกเป็นสีน้ำตาลการอุ้มน้ำแท่งปลูกแบบผ่าซีกสามารถอุ้มน้ำได้ดีกว่าแท่งปลูกแบบไม่ผ่าซีก แต่ไม่สามารถเก็บความชื้นได้นานเหมือนกันทั้งสองแบบเพราะว่าก้านใบของผักตบชวามีลักษณะเป็นรูพรุน (ประยงค์ อัจฉจักร, 2540 :15) และแท่งปลูกอยู่ในแนวตั้งจึงทำให้ระบายน้ำออกได้ง่าย

4.2.2 ความแตกต่างของแท่งปลูกเมื่อนำมาปลูกพลูด่าง

ต้นพลูด่างมีการเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าช่วงอายุการปลูก 10 และ 20 วัน ทั้งสองแบบไม่มีความแตกต่างกันทั้งด้านการเจริญเติบโตโดยทั่วไปและราก เพราะช่วงระยะเวลา 30 วัน ต้นพลูด่างตั้งตัวได้แล้วจากการย้ายปลูก และลักษณะของแท่งปลูกรวมไปถึงการอุ้มน้ำของแท่งปลูกไม่มีความแตกต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการดำเนินงาน

จากการเปรียบเทียบระหว่างแ่งปลูกที่ทำจากผักตบชวาผ่าซีกและไม่ผ่าซีก และทำการปลูกพลูต่าง ระยะเวลา 30 วันสรุปได้ดังนี้

แ่งปลูกที่ทำจากผักตบชวาผ่าซีกจะมีการอุ้มน้ำได้ดีกว่าและเร็วกว่าแ่งปลูกที่ทำจากผักตบชวาไม่ผ่าซีก แต่แ่งปลูกทั้งสองไม่สามารถเก็บความชื้นได้นานมีการระเหยของน้ำในแ่งปลูกเร็วเหมือนกัน การเจริญเติบโตของต้นพลูต่างที่ปลูกมีการเจริญเติบโตได้ไม่แตกต่างกัน และรากของพลูต่างมีการเจริญเติบโตแต่ไม่มีการยึดเกาะแ่งปลูกเหมือนกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. การทำแ่งปลูกจากผักตบชวามีข้อเสียคือผักตบชวาไม่สามารถเก็บความชื้นไว้ได้นานเหมือนกับกาบมะพร้าว ดังนั้นกาบมะพร้าวจึงมีความเหมาะสมกว่า
2. ควรที่จะปลูกพลูต่าง หรือไม้เลื้อยที่ต้องการลงในกระถางที่มีเครื่องปลูกที่สามารถเก็บความชื้นได้ดี แล้วจึงใช้แ่งปลูกจากผักตบชวาเป็นหลักให้ต้นไม้ยึดเกาะ
3. การใช้แ่งปลูกจากผักตบชวาควรมีการรดน้ำบ่อย ๆ เพื่อให้แ่งปลูกมีความชื้นสม่ำเสมอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กลุ่มเกษตรสัญจร. ม.ป.ป. วัชพืช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สหมิตรออฟเซต.
- เกลียวพันธุ์ สุวรรณรักษ์. 2530. วัชพืช การป้องกันกำจัด. กรุงเทพฯ : ฟอแลกการพิมพ์.
- สุทธิพิศ ชนะเสนีย์." ผักตบชวาและการใช้ประโยชน์." วารสารเกษตรก้าวหน้า. ปีที่ 6. ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม – มิถุนายน 2544). น. 55.
- ประยงค์ อัมจักร." ชนิดและพันธุ์จากต่างถิ่น." วารสารสิ่งแวดล้อม. ปีที่ 2. ฉบับที่ 7 (มีนาคม – กุมภาพันธ์ 2540). น. 15.
- ปัญญา โพธิ์สุติรัตน์. 2533. วัชพืชและการป้องกันกำจัด. กรุงเทพฯ : คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พรชัย เหลืองอากาศ. 2540. วัชพืชศาสตร์. กรุงเทพฯ : ลินคอร์น.
- วินัย สุทธิสาร. อาจารย์ประจำคณะวิชาพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2546.
- วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน.ม.ป.ป. แห่งเพาะชำ ว.ท. (อัดสำเนา)
- วิทยาการวัชพืชแห่งประเทศไทย, ส.ม.ค.ม. 2527. วิทยาการวัชพืช. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพืชไร่นา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเทพ สุทธิผล. อาจารย์ประจำคณะวิชาพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2546.
- กรุงเทพธุรกิจ. 2545. "Thailand's brand zone : "โยธกา" เฟอร์นิเจอร์ผักตบชวาโดดเด่นด้วยไซต์". Biz & Money. แหล่งที่มา : <http://www.bangkokbiznews.com/road/20021007/mar22.Shtml>, 24 มีนาคม 2546.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย คณะเกษตร ภาควิชาพืชสวน. 2530. "เชื้อเพลิงเขียว". เชื้อเพลิงเขียว. แหล่งที่มา : <http://www.kancchanapisek.or.th/data/project1.htm>, 24 มีนาคม 2546.
- ชลประทาน, กรม. 2546. "ชีววิทยาของผักตบชวา". ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน. แหล่งที่มา : <http://203.150.73.21/rid11/ppn/om/om.htm>, 24 มีนาคม 2546.
- เทพสตรี, สถาบันราชภัฏ. 2542. "ไม้คุณค่าที่ถูกมองข้าม". เอกสารประกอบการสัมมนาทางการการระดับชาติ. แหล่งที่มา : <http://www.rits.ac.th/service/office/pai.htm>, 24 มีนาคม 2546.
- นันทยา อักษรเนียม. 2546. "ไผ่รวกอุตสาหกรรมไม้ค้ำยัน". เรื่องประจำเดือนมีนาคม 2546. แหล่งที่มา : <http://www.kehakaset.com/index.htm>, 24 มีนาคม 2546.
- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

ป่าไม้, กรม. ม.ป.ป. "ไผ่รวก". ไผ่. แหล่งที่มา : <http://www.forest.go.th/private/bamboo7.htm>,
24 มีนาคม 2545.

ปิยฉัตร นันทิพย์. 2543. " ชนิดของไผ่ที่ราษฎรนิยมนำมาใช้ประโยชน์ " คุยกันก่อน. แหล่งที่มา :
<http://www.fortunecity.com/meltingpot/ackerman/374/pi-2.htm>. 24 มีนาคม 2546.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้